

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Καταγραφή και ανάδειξη ζητημάτων στη διοικητική διαδικασία απόδοσης ιθαγένειας

Απρίλιος – Ιούλιος

2021

Ημερομηνία Δημοσίευσης: 10/2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα.....	1
I. «Η Ιθαγένεια στην πράξη»	2
II. Μεθοδολογία παρακολούθησης και καταγραφής	4
III. Καταγραφή ζητημάτων Απρίλιος-Ιούλιος 2021	6
1. Διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση	6
1.1 Γραπτές εξετάσεις απόκτησης Πιστοποιητικού Επάρκειας Γνώσεων για την Πολιτογράφηση (ΠΕΓΠ)	6
1.2. Συνολική αξιολόγηση και προφορική συνέντευξη	9
1.3. Κεντρική διοικητική οργάνωση και στελέχωση υπηρεσιών	10
1.4. Ρυθμός διεκπεραίωσης αιτημάτων	10
2. Διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας για τη δεύτερη γενιά	10
2.1 Κεντρική διοικητική οργάνωση & στελέχωση υπηρεσιών	11
2.2 Ρυθμός διεκπεραίωσης αιτήσεων	11
2.3 Λοιπά ζητήματα	12
IV. Συμπεράσματα	13
V. Πηγές	15
VI. Παρατήματα	16
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Εκκρεμότητες Υπηρεσιών ανά κατηγορία	16
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Οργανόγραμμα Υπηρεσιών Ιθαγένειας	18

Το έργο «**Η Ιθαγένεια στην πράξη**» υλοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος **Active citizens fund**, με φορέα υλοποίησης το Generation 2.0 for Rights, Equality & Diversity και εταίρο την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Το πρόγραμμα Active citizens fund, ύψους € 13,5 εκ., χρηματοδοτείται από την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία και είναι μέρος του χρηματοδοτικού μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) περιόδου 2014 – 2021, γνωστού ως EEA Grants. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ενδυνάμωση και την ενίσχυση της βιωσιμότητας της κοινωνίας των πολιτών και στην ανάδειξη του ρόλου της στην προαγωγή των δημοκρατικών διαδικασιών, στην ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τη διαχείριση της επιχορήγησης του προγράμματος Active citizens fund για την Ελλάδα έχουν αναλάβει από κοινού το Ίδρυμα Μποδοσάκη και το SolidarityNow. Διαβάστε περισσότερα εδώ: www.activecitizensfund.gr

Το Generation 2.0 for Rights, Equality & Diversity (Generation 2.0 RED) προέκυψε αρχικά το 2006 από τη δράση νέων μεταναστευτικής καταγωγής, που ξεκίνησε ως άτυπη ομάδα αποκαλούμενη «Δεύτερη Γενιά», με αποστολή την εξασφάλιση του δικαιώματος στην ιθαγένεια για την αόρατη γενιά των παιδιών που γεννήθηκαν ή μεγάλωσαν στην Ελλάδα από γονείς μετανάστες. Το Generation 2.0 RED ιδρύθηκε καταστατικά το 2013 από τη συνένωση της ομάδας με το ανεξάρτητο ερευνητικό κέντρο «Ινστιτούτο για τα Δικαιώματα, την Ισότητα και την Ετερότητα (i-RED)», με στόχο την οργανική σύνδεση της έρευνας με την εμπειρία του πεδίου.

Σήμερα το Generation 2.0 RED είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που αποτελείται από μια διεπιστημονική ομάδα ανθρώπων διαφορετικής καταγωγής μεταξύ τους, οι οποίοι μοιράζονται το κοινό όραμα ότι όλοι μας, ατομικά και συλλογικά, έχουμε το δικαίωμα να συμμετέχουμε ισότιμα κι ενεργά σε μια κοινωνία που σέβεται τη διαφορετικότητα. Η αποστολή του Generation 2.0 RED υλοποιείται βάσει μιας ολιστικής προσέγγισης, αφού παρεμβαίνει στο ατομικό, κοινωνικό και θεσμικό επίπεδο με στόχο την ενδυνάμωση ατόμων και κοινοτήτων για την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της διαφορετικότητας καθώς και την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων.

Επομένως ο οργανισμός παρακολουθεί ενεργά τα ζητήματα ιθαγένειας ήδη από το 2006: την ψήφιση του Ν.3838/2010, την κοινωνική αδικία που προκλήθηκε από την [Απόφαση 460/2013 του Συμβουλίου της Επικρατείας](#) που έκρινε αντισυνταγματικές δύο από τις καινοτομίες που έφερε ο νόμος αυτός,¹ έπειτα την ψήφιση του Ν.4332/2015, που έδωσε τελικά [το δικαίωμα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας στα παιδιά των μεταναστών](#) που γεννήθηκαν και/ή μεγάλωσαν στην Ελλάδα, μέχρι τον Ν.4604/2019 και πρόσφατα τον Ν.4735/2020, που έφεραν σημαντικές αλλαγές στο σύστημα της πολιτογράφησης. Από το 2015 που κατοχυρώνεται νομικά η ιθαγένεια δεύτερης γενιάς, το Generation 2.0 RED παρακολουθεί αδιαλείπτως την εφαρμογή της νομοθεσίας για την κτήση ιθαγένειας και τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό, τον Ιούλιο του 2020 δημοσίευσε την [Έκθεση για τις Διευθύνσεις Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών](#).

¹ Πρώτη καινοτομία ήταν η καθιέρωση ειδικών διαδικασιών κτήσης της Ελληνικής Ιθαγένειας για τα παιδιά των μεταναστών (Δεύτερη Γενιά) είτε από τη γέννησή τους, εάν οι γονείς τους διέμεναν μόνιμα και νόμιμα στη χώρα επί τουλάχιστον πέντε συνεχόμενα έτη, είτε κατόπιν επιτυχούς ολοκλήρωσης της παρακολούθησης έξι τουλάχιστον τάξεων της ελληνικής εκπαίδευσης. Η δεύτερη καινοτομία ήταν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης για ορισμένες κατηγορίες νομίμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, καθώς και για τους ομογενείς.

Η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΛΕΔΑ) συνιστά σωματείο με πολυετή δράση στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ΕΛΕΔΑ είναι η παλαιότερη οργάνωση της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα και δραστηριοποιείται από το 1953. Από το 2008 έως το 2009 επεξεργάστηκε με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ένα [σχέδιο νομοθετικής πρωτοβουλίας για έναν νέο Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας](#). Το σχέδιο αυτό αποτέλεσε το θεμέλιο της μεταρρύθμισης του 2010. Στη συνέχεια, το 2012 πραγματοποίησε τη διαδικτυακή καμπάνια με τίτλο «[Τα παιδιά των μεταναστών που ζουν στην Ελλάδα έχουν δικαίωμα στην ελληνική ιθαγένεια](#)» και τοποθετήθηκε [ως διάδικος ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας](#) στην υπόθεση που αφορούσε τη συνταγματικότητα των μεταρρυθμίσεων του 2010. Έκτοτε παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στο πεδίο της ιδιότητας του πολίτη συμβάλλοντας με τη νομική της ειδημοσύνη με όποιον τρόπο κρίνει πρόσφορο για την εδραίωση του κράτους δικαίου σε αυτό το πεδίο. Στο πλαίσιο αυτό, μετά τις πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις, η ΕΛΕΔΑ δημοσίευσε την ανακοίνωση [«Ιθαγένεια σε αποκλεισμό»](#).

Το έργο «Η Ιθαγένεια στην πράξη» απαντά για πρώτη φορά στην ανάγκη αποτίμησης της διοικητικής διαδικασίας απόδοσης της ιθαγένειας στην Ελλάδα για να συνεισφέρει στην ίση πρόσβαση και απόλαυση του δικαιώματος στην ιθαγένεια. Σκοπός είναι η βελτίωση των πρακτικών της δημόσιας διοίκησης μέσα από προτάσεις για άρση των εμποδίων που έχουν εντοπιστεί. Συνεπώς απευθύνεται πρωτίστως στην ελληνική δημόσια διοίκηση, αλλά λαμβάνεται υπόψη και το όφελος των δικαιούχων. Παράλληλα επιδιώκεται η ενημέρωση του κοινού σχετικά με το σημαντικό θέμα της ουσιαστικής πρόσβασης στην ιδιότητα του πολίτη. Το έργο ξεκίνησε τον Απρίλιο του 2021 και θα ολοκληρωθεί τον Μάρτιο του 2023.

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν αποτελούν προσωπικές απόψεις του συντάκτη / της συντάκτριας και δεν απηχούν απαραίτητα τις απόψεις του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του ΕΟΧ ή του Διαχειριστή Επιχορήγησης του Προγράμματος Active citizens fund στην Ελλάδα (Ίδρυμα Μποδοσάκη σε συνεργασία με το SolidarityNow).

II. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ

Το Generation 2.0 RED έχει αναλάβει να παρακολουθεί τον τρόπο που η δημόσια διοίκηση εφαρμόζει τη νομοθεσία για την ιθαγένεια. Επιπλέον, ανέπτυξε τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την παρακολούθηση δύο συγκεκριμένων διαδικασιών που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, την πολιτογράφηση και την απόκτηση ιθαγένειας λόγω γέννησης/φοίτησης στη χώρα (γνωστή ως Ιθαγένεια Δεύτερης Γενιάς). Αυτή η μεθοδολογία αποτελεί το κύριο εργαλείο για τη συγκέντρωση, καταγραφή και ανάδειξη ζητημάτων που περιορίζουν την πρόσβαση και την κτήση ιθαγένειας. Η καταγραφή αυτή είναι μια από τις κεντρικές δράσεις που διέπει το έργο «Η ιθαγένεια στην πράξη».

Καταρχάς, η παρακολούθηση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης λαμβάνει υπόψη συγκεκριμένα πεδία των δύο αυτών διαδικασιών απόδοσης ιθαγένειας, όπως ορίζονται από τον νόμο:² από την υποβολή της αίτησης στην αρμόδια υπηρεσία ιθαγένειας μέχρι και την παραλαβή του Δελτίου Ταυτότητας από την αστυνομία, στην περίπτωση θετικής έκδοσης απόφασης για την απόκτηση της ιθαγένειας.

Πιο συγκεκριμένα, τα πεδία ανά διαδικασία είναι τα εξής:

❖ Διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση

1. Γραπτή δοκιμασία.
2. Πληρότητα του φακέλου.
3. Προφορική συνέντευξη και συνολική αξιολόγηση.
4. Απόρριψη της αίτησης.
5. Κεντρική διοικητική οργάνωση και στελέχωση υπηρεσιών.
6. Ρυθμός διεκπεραίωσης αιτημάτων.

❖ Διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με τη Γέννηση/Φοίτηση (Ιθαγένεια δεύτερης γενιάς)

1. Βεβαίωση επιτυχούς παρακολούθησης ορισμένων τάξεων ελληνικού σχολείου (αφορά την κατηγορία φοίτησης).
2. Δήλωση και αίτηση κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας.
3. Κεντρική διοικητική οργάνωση και στελέχωση υπηρεσιών.
4. Ρυθμός διεκπεραίωσης αιτημάτων.

Εφόσον ορίστηκαν τα πεδία παρακολούθησης ανά διαδικασία απόδοσης ιθαγένειας, στη συνέχεια έγινε αντιστοιχία με την ιεραρχία της δημόσιας διοίκησης που έχει αναλάβει την εφαρμογή των θεσμοθετημένων διαδικασιών, με βάση το [οργανόγραμμα](#) του Υπουργείου Εσωτερικών, ξεκινώντας από τη Γενική Γραμματεία Ιθαγένειας [ΓΓΙ] έως και τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας.

Οι πηγές πληροφόρησης είναι το ίδιο το νομικό πλαίσιο, οι τακτές επίσημες επικοινωνίες και συναντήσεις του Generation 2.0 RED με τη ΓΓΙ, την Κεντρική Διοίκηση Ιθαγένειας και τις Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας,³ η παρακολούθηση των επίσημων ιστοσελίδων του Υπουργείου Εσωτερικών, της Βουλής, της Δημόσιας Διαβούλευσης, της Διαύγειας, του Εθνικού Τυπογραφείου, καθώς και η ενημέρωση που λαμβάνει ο οργανισμός από τους ίδιους τους εξυπηρετούμενους του που έχουν ξεκινήσει τη διαδικασία απόκτησης ιθαγένειας. Η καταγραφή και ανάδειξη των δυσλειτουργιών του συστήματος απόδοσης της ιθαγένειας προκύπτει μέσα από αυτή

² Βάσει των διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας (Ν.3284/2004, όπως ισχύει). Ειδικότερα, όσον αφορά το νέο σύστημα πολιτογράφησης λήφθηκαν υπόψη οι τροποποιήσεις του Ν.4735/2020 ενώ για τη διαδικασία κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης και/ή φοίτησης ο Ν.4332/2015.

³ Βάσει μεθοδολογικού πλάνου και ανοιχτού ερωτηματολογίου που συντάξε το Generation 2.0 RED.

τη μεθοδική διαδικασία μελέτης και συγκριτικής προσέγγισης των νομοθετικών προβλέψεων και των πρακτικών της δημόσιας διοίκησης.

Η παρούσα αναφορά είναι το αποτέλεσμα της συστηματικής παρακολούθησης της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης **από τον Απρίλιο έως και τον Ιούλιο του 2021** και παρουσιάζει τα κύρια ζητήματα και προσκόμματα στη διοικητική διαδικασία, τα οποία αναδείχθηκαν τη συγκεκριμένη περίοδο και περιορίζουν την πρόσβαση στην ιθαγένεια.

III. Καταγραφή ζητημάτων Απρίλιος-Ιούλιος 2021

1. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Η πολιτογράφηση αλλογενών αλλοδαπών είναι η διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας από ενήλικες πολίτες τρίτων χωρών και Ευρωπαίους πολίτες. Για να μπορεί κάποιος να πολιτογραφηθεί Έλληνας πρέπει να πληροί ορισμένες τυπικές και ουσιαστικές προϋποθέσεις. Αφενός, χρειάζεται να έχει συμπληρώσει 7 συναπτά έτη προηγούμενης νόμιμης διαμονής και να είναι κάτοχος άδειας διαμονής μακράς διάρκειας ή πρόσφυγας κατά την κατάθεση της αίτησης. Οι πολίτες της ΕΕ και οι γονείς παιδιών με ελληνική ιθαγένεια μπορούν να καταθέσουν έπειτα από 3 χρόνια νόμιμης διαμονής, ενώ όσοι έχουν λοιπούς τύπους αδειών διαμονής μπορούν να καταθέσουν μετά από 12 χρόνια νόμιμης διαμονής. Αφετέρου, χρειάζεται να πληρούν ουσιαστικές προϋποθέσεις, όπως είναι η οικονομική και κοινωνική ένταξη στη χώρα.

Με τον τελευταίο Ν.4735/2020 επήλθαν σημαντικές αλλαγές στο σύστημα της πολιτογράφησης. Όπως εισηγήθηκε το Υπουργείο Εσωτερικών στην Αιτιολογική Έκθεση του σχεδίου νόμου, πρωταρχικοί στόχοι ήταν η επιτάχυνση, η διαφάνεια και η αξιοκρατία της διαδικασίας. Μία από τις βασικότερες αλλαγές που έφερε ο Ν.4735 είναι ότι αντικατέστησε την προφορική συνέντευξη ενώπιον Επιτροπής Πολιτογράφησης με γραπτές δοκιμασίες τύπου Πανελλαδικών εξετάσεων από την 01/04/2021. Παρ' όλα αυτά, το στάδιο της προφορικής συνέντευξης δεν καταργείται πλήρως. Θα συνεχίσει να πραγματοποιείται μια σύντομη συνέντευξη ενώπιον τριμελούς Επιτροπής Πολιτογράφησης, η οποία θα αποτελείται από υπαλλήλους του Υπουργείου Εσωτερικών και θα εξετάζει τον βαθμό ένταξης του/της αιτούντα/σας και τη δυνατότητα συμμετοχής τους στην πολιτική ζωή της χώρας.

Μια δεύτερη βασική αλλαγή είναι ότι με τον νέο νόμο θεσπίστηκαν για πρώτη φορά αυστηρά οικονομικά κριτήρια, όπως η σταθερή εργασία. Αυτά συγκεκριμενοποιήθηκαν μέσω Υπουργικής Απόφασης, η οποία όρισε την προϋπόθεση απόδειξης ελάχιστου επαρκούς εισοδήματος για τα προηγούμενα έτη νόμιμης διαμονής.

1.1 ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΓΝΩΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ (ΠΕΓΠ)

Η διαδικασία των γραπτών εξετάσεων για την απόκτηση του ΠΕΓΠ αποτελεί πλέον απαραίτητη προϋπόθεση για την κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας από αλλογενείς αλλοδαπούς. Η προσκόμιση του εγγράφου ΠΕΓΠ είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάθεση μίας νέας αίτησης πολιτογράφησης, αλλά και για τη διεκπεραίωση των αιτήσεων που εκκρεμούν επειδή οι αιτούντες/σες δεν πέρασαν από προφορική συνέντευξη έως τις 31/03/2021.

Οι γραπτές εξετάσεις ακολουθούν το πρότυπο των Πανελλαδικών Εξετάσεων και θα διεξάγονται δύο φορές τον χρόνο, κάθε Μάιο και Νοέμβριο. Οι συμμετέχοντες/ουσες εξετάζονται στην ελληνική γλώσσα και σε 4 θεματικές ενότητες: γεωγραφία, ιστορία, πολιτισμός και πολιτικοί θεσμοί. Τα θέματα των εξετάσεων έχουν επεξεργαστεί και επιλεχθεί από ειδική επιστημονική επιτροπή, η οποία θα τα αντλεί κάθε εξεταστική περίοδο μέσα από την προκαθορισμένη ύλη (500 ερωτήσεις) που περιλαμβάνεται στην [Τράπεζα Θεμάτων](#), η οποία δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα της ΓΠ στις 18/02/2021.

Στα ίδια θέματα θα εξετάζονται προφορικά οι υποψήφιοι άνω των 62 ετών, όσοι έχουν πιστοποιημένη μαθησιακή δυσκολία και τα άτομα με σωματική αναπηρία 67% και άνω. Από την υποχρέωση λήψης του ΠΕΓΠ απαλλάσσονται όσοι έχουν φοιτήσει σε ελληνικό σχολείο, είτε σε 9 τάξεις της

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε σε 6 τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και όσοι κατέχουν πτυχίο, μεταπτυχιακό ή διδακτορικό, από την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι εξεταζόμενοι, εφόσον συγκεντρώσουν ποσοστό επιτυχίας ίσο ή μεγαλύτερο από 70%, λαμβάνουν το ΠΕΓΠ. Η [Απόφαση](#) του Υπουργείου Εσωτερικών που καθόριζε όλες τις λεπτομέρειες της διαδικασίας των εξετάσεων για το ΠΕΓΠ δημοσιεύθηκε στις 15/04/2021, μόλις έναν μήνα πριν από την πρώτη εξέταση.⁴

Η διαδικασία των γραπτών εξετάσεων πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά στις 16/05/2021 σε [20 εξεταστικά κέντρα](#) που λειτούργησαν σε επτά πόλεις της Ελλάδας: Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Τρίπολη, Λάρισα, Ιωάννινα και Ηράκλειο. Για τις εξετάσεις υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής 2.425 υποψήφιοι/ες μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας της ΓΠ και την ημέρα των εξετάσεων συμμετείχαν 2.176 άτομα,⁵ από τα οποία τα 1.680 πέρασαν με επιτυχία τις εξετάσεις, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 72,6% των εξεταζόμενων.⁶ Τα αποτελέσματα και η βεβαίωση ΠΕΓΠ διατίθενται στην [ηλεκτρονική πλατφόρμα](#) της ΓΠ στην οποία η πρόσβαση παρέχεται μέσω των προσωπικών κωδικών TaxisNet. Όσοι έχουν περάσει τις εξετάσεις μπορούν να εκτυπώσουν τη βεβαίωση και να την καταθέσουν στη Διεύθυνση Ιθαγένειας της περιοχής τους.

Σύμφωνα με τη ΓΠ,⁷ η πρώτη διεξαγωγή των εξετάσεων πραγματοποιήθηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, παρότι υπήρξαν ορισμένα προβλήματα καθώς, όπως δήλωσε, οι χρόνοι προετοιμασίας για τη διαδικασία της πρώτης εξέτασης ήταν πολύ περιορισμένοι. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκαν καθυστερήσεις και τεχνικά προβλήματα κατά τη διάρκεια της διενέργειας των εξετάσεων. Όσον αφορά τη συνεργασία της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας με το Υπουργείο Παιδείας, ο Γενικός Γραμματέας Ιθαγένειας δήλωσε ότι ήταν καλή σε ό,τι αφορά τις συντρέχουσες αρμοδιότητες ως προς τη διαδικασία διεξαγωγής τους. Στις επόμενες εξετάσεις, που θα πραγματοποιηθούν τον Νοέμβριο του 2021, στοχεύουν σε μια καλύτερη προετοιμασία όσον αφορά τα οργανωτικά ζητήματα.

Ωστόσο οι μαρτυρίες εξεταζόμενων⁸ από διάφορα εξεταστικά κέντρα κάνουν λόγο για [πολύ σημαντικότερα προβλήματα](#) από αυτά που δήλωσε η ΓΠ. Η όλη διαδικασία των εξετάσεων ήταν εξαντλητική αφού διήρκεσε συνολικά 12 ώρες λόγω μιας μεγάλης καθυστέρησης. Κατά τη διάρκεια όλων αυτών των ωρών, σε πολλά εξεταστικά κέντρα δεν επιτράπη στους εξεταζόμενους να έχουν μαζί τους φαγητό και νερό, ενώ δε μπορούσαν να ειδοποιήσουν τους οικείους τους για την καθυστέρηση καθώς είχαν παραδώσει τα τηλέφωνα τους κατά την είσοδό τους στα εξεταστικά κέντρα. Στο εξεταστικό κέντρο στο Θησείο, οι εξεταζόμενοι 62 ετών και άνω παρέμειναν όρθιοι καθ' όλη τη διάρκεια της καθυστέρησης πριν την έναρξη των εξετάσεων.

⁴ Βλ. την ενημερωτική δημοσίευση του οργανισμού [«Οι Λεπτομέρειες για τη Διεξαγωγή των Εξετάσεων για το Πιστοποιητικό Επάρκειας Γνώσεων για Πολιτογράφηση \(Π.Ε.Γ.Π\)»](#).

⁵ Όσοι είχαν καταθέσει αίτηση συμμετοχής αλλά δεν μπόρεσαν να συμμετάσχουν τελικά για λόγους ανωτέρας βίας (λόγους υγείας, covid-19), θα μπορέσουν να συμμετάσχουν στις επόμενες εξετάσεις χωρίς να πληρώσουν ξανά το παράβολο των 150 ευρώ. Βλ. [Δελτία Τύπου ΥΠΕΣ \(17.05.2021\) «Ολοκληρώθηκαν επιτυχώς οι εξετάσεις απόκτησης Πιστοποιητικού Επάρκειας Γνώσεων για Πολιτογράφηση \(Π.Ε.Γ.Π.\) – Θωρακίζεται στο ακέραιο η διαδικασία απόδοσης ελληνικής ιθαγένειας»](#).

⁶ Τα στοιχεία αυτά αντλήθηκαν από την επίσημη σελίδα του [Υπουργείου Εσωτερικών](#), από το [άρθρο](#) του Γενικού Γραμματέα Ιθαγένειας στην εφημερίδα Καθημερινή στις 15/06/2021 καθώς και από τη συνάντηση που το Generation 2.0 RED πραγματοποίησε με τον Γενικό Γραμματέα Ιθαγένειας στις 19/07/2021.

⁷ Έπειτα από επικοινωνία του οργανισμού με το γραφείο της Γ.Γ.Ι. στις 15/06/2021 αλλά και σε συμφωνία με τη δημόσια τοποθέτηση του Γενικού Γραμματέα Ιθαγένειας στη συνάντηση των φορέων στο Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων του Δήμου Αθηναίων στις 25/05/2021.

⁸ Πολλοί εξεταζόμενοι, από πολλά εξεταστικά κέντρα, επικοινωνήσαν με το Generation 2.0 RED για να καταθέσουν την εμπειρία τους για τη συμμετοχή στις εξετάσεις για το Π.Ε.Γ.Π. Βλ.: το ΔΤ του οργανισμού: [«Πρώτη αποτίμηση της διεξαγωγής εξετάσεων για την απόκτηση Πιστοποιητικού Επάρκειας Γνώσεων για Πολιτογράφηση \(Π.Ε.Γ.Π.\)»](#)

Στο εξεταστικό κέντρο στην Πετρούπολη Αττικής παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις κατά την έναρξη των εξετάσεων, με συνέπεια να αρχίσει η γραπτή δοκιμασία 3 ώρες μετά τον προκαθορισμένο χρόνο. Σαν αποτέλεσμα, οι τελευταίοι υποψήφιοι έδωσαν προφορικά 12 ώρες μετά την άφιξή τους στο εξεταστικό κέντρο. Συνακόλουθα, αρκετοί εξεταζόμενοι που είχαν υποχρεωθεί να ταξιδέψουν από τα νησιά κατέληξαν να χάσουν το πλοίο της επιστροφής, να διανυκτερεύσουν αναγκαστικά εκτός τόπου κατοικίας τους και να επιβαρυνθούν με επιπλέον έξοδα μετακίνησης. Αυτό τους ζημίωσε χωρίς δική τους υπαιτιότητα.

Συνεπώς, τα θέματα δεν δόθηκαν ταυτόχρονα σε όλα τα εξεταστικά κέντρα, ως είθισται σε εξετάσεις τύπου Πανελλαδικών.

Τα τεχνικά προβλήματα ήταν επίσης πολλά και σοβαρά. Στο εξεταστικό κέντρο των Ιωαννίνων οι υποψήφιοι δεν μπόρεσαν να καταγράψουν τον μοναδικό αριθμό εξεταζόμενου (ΜΑΕ) στο ειδικό σημείο καταχώρησης, καθώς δεν χωρούσε στη φόρμα της εξέτασης. Οι υπεύθυνοι τους προέτρεψαν να δηλώσουν τον ΜΑΕ στο κάτω μέρος της σελίδας με αποτέλεσμα να μην καλυφθεί από το ειδικό αυτοκόλλητο που προστατεύει τα προσωπικά στοιχεία. Από το εξεταστικό κέντρο της Πετρούπολης αναφέρθηκε η κακή ποιότητα ήχου στη θεματική «Κατανόηση Προφορικού Λόγου» και οι εξεταζόμενοι αναγκάστηκαν να ζητήσουν επανάληψη της διαδικασίας.

Τέλος, υπήρξαν σοβαρές καθυστερήσεις στην αναζήτηση προσωπικού μέσα από τον χώρο της εκπαίδευσης, το οποίο θα στελέχωνε τη διαδικασία της γραπτής εξέτασης, και συνεπώς δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένο για την ομαλή διεξαγωγή της διαδικασίας.

Πέρα, όμως, από τα συγκεκριμένα τεχνικά προβλήματα που προέκυψαν επί της διαδικασίας των εξετάσεων, ένα άλλο σημαντικό ζήτημα είναι το ίδιο το περιεχόμενο της Τράπεζας Θεμάτων, ο τρόπος και ο χρόνος δημοσίευσής της.⁹

Ως προς το περιεχόμενο, η Τράπεζα Θεμάτων έχει χαρακτηριστεί για την ιδιαίτερη δυσκολία της, με ερωτήσεις που θα ήταν σχεδόν απίθανο να απαντηθούν από την πλειονότητα των Ελλήνων πολιτών: «Οι περισσότερες ερωτήσεις ανά θεματική ενότητα δεν ικανοποιούν τον στόχο της εξέτασης που δεν είναι άλλος από τη διαπίστωση της ένταξης και συμμετοχής των αιτούντων/ουσών στην ελληνική κοινωνία. Με βάση το ίδιο το Υπουργείο αυτό σημαίνει ότι η διαδικασία πρέπει να αξιολογεί το κατά πόσον οι αιτούντες/σες διαθέτουν “τις γνώσεις για τη χώρα μας, τον πολιτισμό μας, τους θεσμούς και την ιστορία μας σε βαθμό που θα τους επιτρέψει να ασκήσουν τα δικαιώματα και να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις του Έλληνα πολίτη”. Η Τράπεζα Θεμάτων ωστόσο, στην παρούσα μορφή της, είναι περισσότερο τεστ γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων σύνδεσης γνώσεων, παρά τρόπος διαπίστωσης της ένταξης [...]. Ο άλλος παράγοντας που θα μειώσει το ποσοστό επιτυχίας είναι ότι η Τράπεζα δεν λαμβάνει υπόψη τα κοινωνικά προφίλ των αιτούντων/ουσών. Οι περισσότερες ερωτήσεις γλώσσας και γνώσεων αφορούν θέματα “υψηλής κουλτούρας” και είναι διατυπωμένα με εκλεπτυσμένη γλώσσα, η οποία προϋποθέτει μια οπτική και εμβάθυνση που υπερβαίνει κατά πολύ τους όρους της επαρκούς ένταξης και συμμετοχής».¹⁰

Ως προς τον τρόπο και τον χρόνο, η πρώτη εκδοχή της Τράπεζας Θεμάτων δημοσιεύθηκε στις 18/02/2021, δηλαδή λιγότερο από 3 μήνες πριν τις εξετάσεις, αφήνοντας στους εξεταζόμενους λίγο χρόνο προετοιμασίας και μελέτης των 500 θεμάτων που περιλαμβάνει. Αρχικά, δημοσιεύθηκαν τα θέματα χωρίς τις απαντήσεις που το Υπουργείο Εσωτερικών θα αξιολογούσε ως σωστές. Με δεδομένο ότι πολλά από τα θέματα επιδέχονταν παραπάνω από μία σωστές απαντήσεις,

⁹ Βλ. ΔΤ Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου [«Σχετικά με την τράπεζα θεμάτων πολιτογράφησης»](#)

¹⁰ «Η Τράπεζα Θεμάτων στην πολιτογράφηση: μια κριτική αποτίμηση», Μιχάλης Σωτηρόπουλος, Διδάσκων στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του ΔΠΘ και μεταδιδασκτορικός ερευνητής στο Τμήμα Ιστορίας και Φιλοσοφίας των Επιστημών, ΕΚΠΑ, Έλενα Ψυλλάκου, Μεταδιδασκτορική ερευνήτρια, Κοινωνική Θεωρία και Επικοινωνία, ΕΚΚΕ. Η έκθεση δημοσιεύθηκε ως μέρος του έργου «Η Ιθαγένεια στην πράξη» στις 14/05/2021.

προκλήθηκε αβεβαιότητα στους εξεταζόμενους κατά τη διάρκεια προετοιμασίας τους. Η ΓΓΙ δημοσίευσε στις 13/04/2021 τις απαντήσεις των θεμάτων, κάποιες από τις οποίες όμως άλλαξαν επανειλημμένα ακόμα και λίγες μέρες πριν από τις εξετάσεις, μέχρι τις 07/05/2021.

Τέλος τίθεται κι ένα επιπλέον ζήτημα, αυτό της ανεπαρκούς μέριμνας για την καθολική και απρόσκοπτη δυνατότητα πρόσβασης στην Τράπεζα Θεμάτων. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι η Τράπεζα βρίσκεται μόνο στην ιστοσελίδα της ΓΓΙ, πρέπει να σημειωθεί ότι δεν έχουν όλοι πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ η πρόσβαση από το κινητό δεν είναι φιλική για τους χρήστες.

1.2. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στις 22 Απριλίου 2021 δημοσιεύθηκε στο [ΦΕΚ](#) η πολύ σημαντική Απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία ορίζει τα τεκμήρια για την οικονομική και κοινωνική ένταξη που πρέπει να πληρούν οι αιτούντες/σες την ελληνική ιθαγένεια με τη διαδικασία της πολιτογράφησης. Με την Απόφαση αυτή θεσπίζονται για πρώτη φορά συγκεκριμένα και πολύ αυστηρά οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια.¹¹ Η Απόφαση του Υπουργείου Εσωτερικών ορίζει πως όσοι επιθυμούν να γίνουν Έλληνες πολίτες πρέπει να αποδεικνύουν ότι διαθέτουν επαρκές ετήσιο εισόδημα «το οποίο θα τους εξασφαλίσει ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης χωρίς να επιβαρύνουν το σύστημα της κοινωνικής πρόνοιας της χώρας». Το επαρκές ετήσιο εισόδημα υπολογίζεται από τις ετήσιες αποδοχές του αμειβόμενου υπαλλήλου και εργατοτεχνίτη με βάση το ύψος του κατώτατου μισθού και ημερομισθίου.¹² Οι αιτούντες/σες πρέπει να αποδείξουν αυτό το επαρκές εισόδημα όχι μόνο για το προηγούμενο έτος αλλά για περισσότερα, ανάλογα με τα έτη προηγούμενης νόμιμης διαμονής που απαιτούνται για την αίτηση πολιτογράφησης.

Συγκεκριμένα, η Υπουργική Απόφαση αναφέρει: «Για τους αιτούντες που απαιτείται να συμπληρώνουν 3 έτη προηγούμενης νόμιμης διαμονής (πολίτες ΕΕ, σύζυγοι Ελλήνων πολιτών με τέκνο) πρέπει να αποδεικνύουν επαρκές εισόδημα και τα 3 αυτά έτη. Για όσους απαιτείται να συμπληρώνουν 7 έτη (πρόσφυγες ή με καθεστώς επικουρικής, όσοι είναι με άδεια ανθρωπιστικών λόγων, επί μακρόν διαμένοντες, δεύτερης γενιάς, δεκαετίας, μέλη οικογένειας Ελλήνων πολιτών) πρέπει να αποδεικνύουν επαρκές εισόδημα για τουλάχιστον τα τελευταία 5 έτη πριν την υποβολή της αιτήσεως. Για όσους απαιτείται να συμπληρώνουν 12 έτη (όσοι κατέχουν λοιπούς τύπους αδειών διαμονής) πρέπει να αποδεικνύουν επαρκές εισόδημα για τουλάχιστον τα τελευταία 7 έτη πριν την υποβολή της αιτήσεως [...]».

Ακόμη, όσον αφορά τα κοινωνικά κριτήρια, αναφέρεται μεταξύ άλλων ως προϋπόθεση «η σύναψη γάμου με Έλληνα/ίδα πολίτη **από γεννήσεως**». Εισάγεται δηλαδή η έννοια του γένους ως διακριτικό σημείο διαχωρισμού των Ελλήνων πολιτών, σε αντίθεση με το Σύνταγμα της Ελλάδος που σε καμία διάταξη δεν προβαίνει στον ως άνω διαχωρισμό των πολιτών.

Τα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια θα αποδεικνύονται μέσω δικαιολογητικών που θα κατατίθενται στις Διευθύνσεις Ιθαγένειας. Σύμφωνα με δήλωση του Γενικού Γραμματέα Ιθαγένειας στη συνάντηση με τον οργανισμό (19/07/2021), η Υπουργική Απόφαση για τα οικονομικά και κοινωνικά τεκμήρια θα τροποποιηθεί προς το ευνοϊκότερο.

Επίσης, όπως δήλωσε στην ίδια συνάντηση, αναμένεται να εκδοθεί Απόφαση με τις λεπτομέρειες για τη διεξαγωγή της προφορικής συνέντευξης και τη λειτουργία των τριμελών επιτροπών. Οι κανόνες

¹¹ Το Generation 2.0 RED και η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου έχουν τοποθετηθεί δημόσια σχετικά με τα κριτήρια αυτά, βλ. αντίστοιχα ΔΤ [«Μήπως τελικά καταργείται η πολιτογράφηση;»](#) (27/04/2021) και [«Ιθαγένεια σε αποκλεισμό»](#) (07.05.2021).

¹² Ο κατώτατος μισθός ορίζεται στα 650 ευρώ μηνιαίως. Ο υπολογισμός του κατώτατου μισθού ετησίως υπολογίζεται σε 9.100 ευρώ (650 x 14 μισθοί).

διεξαγωγής των συνεντεύξεων αυτών θα ακολουθούν πρότυπο εγχειρίδιο που εκπονείται από μικτή ομάδα στελεχών του Υπουργείου Εσωτερικών με την Εθνική Αρχή Διαφάνειας.

1.3. ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Με το άρθρο 13 του Ν.4735/2020 (Α΄197) συστάθηκε η Γενική Διεύθυνση Ιθαγένειας, με επιχειρησιακό στόχο την παροχή οδηγιών προς τις υφιστάμενες υπηρεσίες για την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας για την ιθαγένεια, για την ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων και την εξασφάλιση εύρυθμης και αποδοτικής λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται στη ΓΓΙ. Η ανεπαρκής στελέχωση των υπηρεσιών ιθαγένειας είναι ένα πάγιο ζήτημα το οποίο επιβαρύνθηκε με την αναδιοργάνωσή τους.¹³ Σύμφωνα με τη ΓΓΙ, συνεχίζουν να καλύπτουν τα κενά σε προσωπικό και το επόμενο διάστημα αναμένονται μετακινήσεις υπαλλήλων, ώστε να αναπληρωθούν οι θέσεις στις νέες διευθύνσεις ιθαγένειας.

1.4. ΡΥΘΜΟΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗΣ ΑΙΤΗΜΑΤΩΝ

Ο ρυθμός διεκπεραίωσης των αιτημάτων για την ιθαγένεια είναι ένα διαχρονικό ζήτημα τόσο για τις υπηρεσίες ιθαγένειας όσο και για τους/τις αιτούντες/σες, εφόσον υπάρχουν πολλές εκκρεμότητες λόγω σοβαρών καθυστερήσεων. Σύμφωνα με το [δελτίο τύπου](#) που εξέδωσε το Υπουργείο Εσωτερικών στις 17/05/2021, οι συνολικές εκκρεμείς αιτήσεις είναι 32.943 ενώ τα στοιχεία της ΓΓΙ δείχνουν ότι οι εκκρεμότητες για τους επιτυχόντες στις εξετάσεις για το ΠΕΓΠ είναι 1.358 πανελλαδικά.¹⁴ Οι αιτήσεις όσων απαλλάσσονται από τη γραπτή δοκιμασία για την απόκτηση του ΠΕΓΠ σύμφωνα με το άρθρο 52 του Ν.4795/2021 ανέρχονται στις 650 πανελλαδικά. Οι αιτήσεις που έχουν διεκπεραιωθεί με το παλιό σύστημα πολιτογράφησης που ίσχυε έως και 31/03/2021 ανέρχονται στις 750 και για αυτές εκκρεμεί ακόμη η εισήγηση των επιτροπών. Σύμφωνα με τον Υπουργό Εσωτερικών, ενδεχόμενη καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των αιτημάτων οφείλεται στην επικαιροποίηση δικαιολογητικών που προϋποθέτουν την εμπλοκή έτερων υπηρεσιών (π.χ. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Αστυνομικές Αρχές κ.ά.) και αναφέρονται στην ποινική κατάσταση του αιτούντος την πολιτογράφηση, στον συμπληρωματικό έλεγχο της συνδρομής τυχόν ποινικών κωλυμάτων και στην περαιτέρω αναζήτηση δικαστικών αποφάσεων κατόπιν αλληλογραφίας με τις αρμόδιες αρχές.

2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗ ΓΕΝΙΑ

Η ιθαγένεια λόγω γέννησης και/ή φοίτησης σε ελληνικό σχολείο είναι μια διαδικασία που αφορά τη δεύτερη γενιά ανθρώπων μεταναστευτικής καταγωγής. Πρόκειται για μια γραφειοκρατική διαδικασία, καθώς η κτήση της ιθαγένειας γίνεται μέσω αίτησης και δήλωσης προς τις αρμόδιες υπηρεσίες. Η πρώτη κατηγορία (άρθρο 1Α του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας) αφορά σε ανήλικα παιδιά που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα και έχουν εγγραφεί στην πρώτη τάξη του Δημοτικού, ενώ ισχύουν αυστηρές προϋποθέσεις για το καθεστώς και τα έτη προηγούμενης νόμιμης διαμονής των γονέων τους στη χώρα. Η δεύτερη κατηγορία (άρθρο 1Β του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας) αφορά τα ανήλικα παιδιά και τους νέους που έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς 9 τάξεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας

¹³ Βλ. την [Έκθεση για τις Διευθύνσεις Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών](#) του Generation 2.0 RED (Ιούλιος 2020).

¹⁴ Βλ. Παράρτημα 1 με τα αναλυτικά στοιχεία ανά περιφέρεια.

εκπαίδευσης σε ελληνικό σχολείο, ή 6 τάξεις δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ή έχουν απολυτήριο ελληνικού Λυκείου και πτυχίο ελληνικού ΤΕΙ ή ΑΕΙ.

Με τον πρόσφατο Ν.4735/2020 επήλθαν αλλαγές σε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της ΓΓΙ. Με σκοπό την αποσυμφόρηση των υπηρεσιών και τη γρηγορότερη εξέταση των αιτήσεων της δεύτερης γενιάς στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, συστάθηκαν νέες Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας σε Αττική και Κεντρική Μακεδονία. Σε συνέχεια της διάταξης αυτής, από τον Οκτώβριο του 2020 και εξής, οι υπάρχουσες Διευθύνσεις Ιθαγένειας που υπάγονται στις δύο αυτές Περιφέρειες εξετάζουν μόνο αιτήσεις πολιτογράφησης και έπαψαν να έχουν την αρμοδιότητα εξέτασης και έκδοσης αποφάσεων βάσει των άρθρων 1Α και 1Β. Την αποκλειστική αρμοδιότητα των αιτήσεων αυτών, τόσο των εκκρεμών όσο και των νέων, έχουν οι δύο νέες Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας.

2.1 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ & ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Σύμφωνα με τον Γενικό Γραμματέα Ιθαγένειας,¹⁵ η στελέχωση των δύο νέων Περιφερειακών Διευθύνσεων Ιθαγένειας δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, ενώ γίνονται προσπάθειες να βρεθεί λύση μέσω μετακινήσεων υπαλλήλων και της διαδικασίας κινητικότητας. Εξετάζεται η πιθανότητα κάποιοι υπάλληλοι από τη διεύθυνση πολιτογράφησης να πάνε στις Περιφερειακές Διευθύνσεις για τη δεύτερη γενιά. Μέσω της διαδικασίας του κοινοβουλευτικού ελέγχου, ο Υπουργός Εσωτερικών Μαυρουδής Βορίδης έδωσε επίσημα στοιχεία για τη στελέχωση της νέας Περιφερειακής Διεύθυνσης Αττικής. Η νέα Περιφερειακή Διεύθυνση Αττικής συστήθηκε με 13 οργανικές θέσεις. Από τον κύκλο κινητικότητας καλύφθηκαν 4 θέσεις, ενώ από εσωτερικές μετακινήσεις μέχρι τις 30 Ιουνίου είχαν καλυφθεί 9 θέσεις.¹⁶

2.2 ΡΥΘΜΟΣ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

Σύμφωνα με τη ΓΓΙ η μεταφορά των φακέλων (μετάπτωση, κατά την ορολογία της διοίκησης) στη νέα Περιφερειακή Διεύθυνση Ιθαγένειας Αττικής δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, καθώς είναι τεράστιος ο όγκος φακέλων από τις πρώην αρμόδιες υπηρεσίες. Υπάρχουν ακόμη και οργανωτικά ζητήματα, όπως η αποθήκευση των αρχείων στη νέα Περιφερειακή Διεύθυνση. Όταν η νέα Περιφερειακή Διεύθυνση Αττικής αρχίσει να λειτουργεί κανονικά, υπολογίζεται δραστική μείωση στους χρόνους διεκπεραίωσης των φακέλων.

Μέχρι τον Ιούλιο του 2021 ολοκληρώθηκε η μεταφορά των φακέλων του 2015 και ακολουθεί αυτή του 2016. Στην Περιφερειακή Διεύθυνση Ιθαγένειας Κεντρικής Μακεδονίας έχει ξεκινήσει να λειτουργεί η διεκπεραίωση αιτήσεων και, από τις 100 εξεταζόμενες αιτήσεις ανά μήνα στην πρώην Διεύθυνση, τώρα ο ρυθμός έχει ανέβει στις 150 αιτήσεις ανά μήνα. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της ΓΓΙ οι εκκρεμότητες που αφορούν την αίτηση ελληνικής ιθαγένειας λόγω γέννησης και/ή φοίτησης βάσει του Ν.4332/2015 ανέρχονται πανελλαδικά σε 17.396. Από αυτές, οι 7.563 είναι αιτήσεις βάσει του άρθρου 1Α του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και οι 9.833 βάσει του άρθρου 1Β.¹⁷

¹⁵ Από συνάντηση που είχε ο Γενικός Γραμματέας με το Generation 2.0 RED στις 19/07/2021.

¹⁶ Μέσω της διαδικασίας του κοινοβουλευτικού ελέγχου η βουλευτριά Ευαγγελία Λιακούλη έθεσε στις 28/05/2021 προς τον υπουργό εσωτερικών [ερώτηση](#) με θέμα «Αδικοιολόγητες καθυστερήσεις και ελλιπής ενημέρωση στις αποφάσεις χορήγησης ιθαγένειας». Ο υπουργός Εσωτερικών κοινοποίησε [απάντηση](#) στις 28/07/2021.

¹⁷ Βλ. Παράρτημα 1 με τα αναλυτικά στοιχεία ανά περιφέρεια.

2.3 ΛΟΙΠΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Το άρθρο 31 του Ν.4604/2019 προβλέπει τη δυνατότητα κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας λόγω φοίτησης των ανήλικων παιδιών με πιστοποιημένη αναπηρία. Η εφαρμογή αυτής της διάταξης έχει ανασταλεί από τις 5 Μαρτίου του 2020, όταν με τον Ν.4674 καταργήθηκε η Υπουργική Απόφαση που όριζε τα σχετικά με την κτήση ιθαγένειας για αυτή την κατηγορία. Όσο δεν εκδίδεται νέα Απόφαση, τα παιδιά με αναπηρία επί της ουσίας μένουν εκτός αυτής της διαδικασίας λόγω της μη πρόβλεψης των αναγκαίων πιστοποιητικών για την υποβολή της αίτησης.¹⁸ Σύμφωνα με ενημέρωση από τη ΓΓΙ, ακόμη αναμένεται εισήγηση από τα υπουργεία Εργασίας & Υγείας, ώστε να εκδοθεί νέα Κοινή Υπουργική Απόφαση.

¹⁸ Βλ. ΔΤ Generation 2.0 RED: [«Αποκλεισμός των παιδιών με αναπηρία από την πρόσβαση στην ιθαγένεια»](#), 05/06/2020.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η έναρξη του νέου συστήματος πολιτογράφησης συμπίπτει χρονικά με την έναρξη του έργου «Η Ιθαγένεια στην πράξη». Γι' αυτό και οι 4 πρώτοι μήνες υλοποίησης του έργου ήταν πλούσιοι σε διοικητικές πράξεις και σε ενέργειες από πλευράς της δημόσιας διοίκησης. Στόχος του Υπουργείου Εσωτερικών με τον νέο Ν.4735/2020 ήταν να αναμορφώσει τη διαδικασία της πολιτογράφησης και να την καταστήσει περισσότερο διαφανή, αξιοκρατική και σύντομη σε χρόνους. Στην επιτάχυνση, επίσης, της διαδικασίας απόκτησης ιθαγένειας και για τη δεύτερη γενιά στόχευσε το Υπουργείο συστήνοντας τις δύο νέες Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας. Κατά πόσο, όμως, επιτεύχθηκαν εντέλει αυτοί οι στόχοι κατά την εφαρμογή των νέων διατάξεων;

Μέσω του έργου «Η Ιθαγένεια στην πράξη» γενικότερα, και ειδικότερα με τη δράση «Καταγραφή και ανάδειξη ζητημάτων στη διοικητική διαδικασία απόδοσης ιθαγένειας», σκοπός μας είναι να δοθούν τεκμηριωμένες απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα και σταδιακά να προκύψουν προτάσεις άρσης των εμποδίων που έχουν εντοπιστεί· κι αυτό, προς όφελος τόσο της δημόσιας διοίκησης όσο και των δικαιούχων για τη δίκαιη και αποτελεσματική πρόσβαση στην ιδιότητα του πολίτη.

Ως προς τη διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση

Η συμμετοχή στις πρώτες εξετάσεις ήταν ιδιαίτερα χαμηλή σε σχέση με το σύνολο των εκκρεμών αιτήσεων, καθώς έλαβαν μέρος μόνο 2.176 άτομα όταν οι εκκρεμείς παλαιές αιτήσεις υπολογίζονται σε 32.943. Σε αυτό συνέβαλε το γεγονός ότι τόσο η Τράπεζα Θεμάτων όσο και η πλατφόρμα συμμετοχής στις εξετάσεις ήταν έτοιμες προς λειτουργία ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα πριν από τις 16/05/2021, πράγμα που αποθάρρυνε πολλούς/ές αιτούντες/σες να δώσουν για το ΠΕΓΠ, καθώς δεν είχαν το περιθώριο να προετοιμαστούν επαρκώς. Σοβαρά ήταν επίσης τα οργανωτικά προβλήματα σε διάφορα εξεταστικά κέντρα κατά την ημέρα διεξαγωγής των εξετάσεων, όπως καταγράφηκαν από τις μαρτυρίες των εξεταζόμενων. Σε κάθε περίπτωση, οι δεύτερες εξετάσεις που αναμένεται να διεξαχθούν στις 07/11/2021 θα συμβάλουν σημαντικά, ώστε να προκύψουν πιο ασφαλή και ολοκληρωμένα συμπεράσματα για την επιτυχία ή μη του νέου συστήματος πολιτογράφησης.

Όσον αφορά την Τράπεζα Θεμάτων, το περιεχόμενό της είναι ιδιαίτερα δύσκολο και δεν εξυπηρετεί τον σκοπό της διαδικασίας, που είναι η εξακρίβωση του βαθμού της ένταξης του εξεταζόμενου προκειμένου να μπορεί να πολιτογραφηθεί Έλληνας. Αντίθετα, η πλειονότητα των θεμάτων απαιτεί στείρα αποστήθιση των απαντήσεων και, ακόμη χειρότερα, αποτρέπει ανθρώπους που διαμένουν πολλά χρόνια στη χώρα και έχουν άρρηκτους δεσμούς με την ελληνική κοινωνία από το να αιτηθούν την ελληνική ιθαγένεια. Εκτός αυτού, το Υπουργείο Εσωτερικών παρουσίασε έναν ανεπαρκή σχεδιασμό για τη δημοσίευση των απαντήσεων των θεμάτων, με αποτέλεσμα να γνωστοποιηθούν για πρώτη φορά μόλις έναν μήνα πριν τις εξετάσεις, με συνεχείς μάλιστα τροποποιήσεις και χωρίς καμία ανακοίνωση για την εξέλιξη αυτή προς ενημέρωση των ενδιαφερομένων. Επομένως, κρίνεται αναγκαία η επαναξιολόγηση και η τροποποίηση του περιεχομένου της Τράπεζας καθώς και η καλύτερη οργάνωση και επικοινωνιακή προώθηση της νέας πλατφόρμας όπου αναρτώνται τα θέματα και οι απαντήσεις.

Τα οικονομικά κριτήρια που θεσπίστηκαν για πρώτη φορά ως ουσιαστική προϋπόθεση της πολιτογράφησης είναι πολύ αυστηρά και παραγνωρίζουν την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα της χώρας την τελευταία δεκαετία. Πρόκειται να αποκλείσουν έναν μεγάλο αριθμό μεταναστών που ήταν άνεργοι ή εργάζονταν αδήλωτα ή υποδηλωμένα κατά τα χρόνια της βαθιάς οικονομικής κρίσης. Αντισυνταγματική είναι επίσης η πρόβλεψη στα κοινωνικά κριτήρια για τους Έλληνες συζύγους από γεννήσεως, καθώς οι Έλληνες πολίτες νομικά δεν μπορούν να χωριστούν σε

γεννημένους και πολιτογραφημένους. Ως εκ τούτου, τα σημεία αυτά της Υπουργικής Απόφασης για τα οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια ένταξης χρειάζεται να επανεξεταστούν και να καταργηθούν.

Το στάδιο της προφορικής συνέντευξης δεν έχει αρχίσει ακόμη να εφαρμόζεται, καθώς έως και τον Ιούλιο του 2021 –και ενώ το νέο σύστημα είναι ήδη 4 μήνες σε ισχύ– δεν έχει εκδοθεί η σχετική Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Ιθαγένειας που θα προβλέπει τον τρόπο διεξαγωγής της προφορικής συνέντευξης και της λειτουργίας της τριμελούς Επιτροπής Πολιτογράφησης.

Η υποστελέχωση των υπηρεσιών και ο πολύ αργός ρυθμός διεκπεραίωσης των αιτήσεων παραμένουν πάγια ζητήματα και προς το παρόν το νέο σύστημα δεν φαίνεται να έχει βοηθήσει στην απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών.

Ως προς τη διαδικασία απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας για τη δεύτερη γενιά

Στη διαδικασία αυτή παρατηρείται πολύ μεγάλη καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των αιτήσεων εξαιτίας της μη έγκαιρης λειτουργίας των νέων Περιφερειακών Διευθύνσεων Ιθαγένειας, παρότι δεν υπήρξαν ουσιαστικές αλλαγές στις διατάξεις αλλά μόνο διοικητικές τροποποιήσεις. Ειδικά η Περιφερειακή Διεύθυνση Αττικής δεν έχει στελεχωθεί επαρκώς ούτε έχει μεταφερθεί το σύνολο των εκκρεμών φακέλων, με συνέπεια από τον Οκτώβριο του 2020 μέχρι σήμερα να μην έχει ομαλοποιηθεί ο έλεγχος των φακέλων και η έκδοση αποφάσεων. Οι συνολικά 17.396 εκκρεμείς αιτήσεις πανελλαδικά καταδεικνύουν ότι προτεραιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών πρέπει να είναι άμεσα η πλήρης στελέχωση και λειτουργία των νέων Περιφερειακών Διευθύνσεων Ιθαγένειας.

V. ΠΗΓΕΣ

[Ανοιχτή Διακυβέρνηση](#)

[Βουλή των Ελλήνων](#)

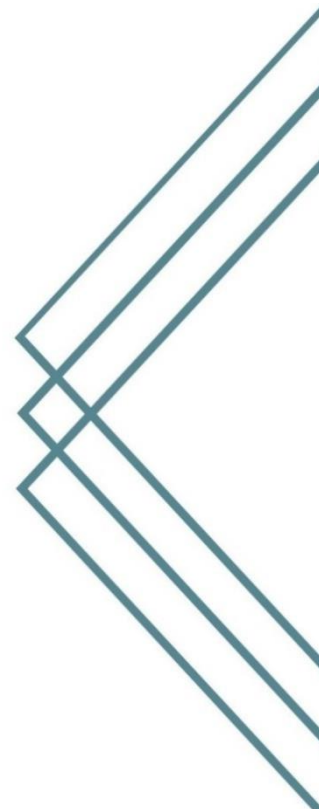
[Διαύγεια](#)

[Εθνικό Τυπογραφείο](#)

[Υπουργείο Εσωτερικών](#)

[Generation 2.0 for Rights. Equality & Diversity](#)

[Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου](#)

VI. ΠΑΡΑΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Εκκρεμότητες Υπηρεσιών ανά κατηγορία

Εκκρεμότητες Υπηρεσιών ανά κατηγορία				
Υπηρεσία	1Α	1Β	Αλλογενείς	Σύνολο
ΔΙ ΑΤΤΙΚΗΣ	4.789	6.085	-	10.874
Β' ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2.222	3.040	-	5.262
ΔΙ ΑΘΗΝΩΝ			324	324
ΔΙ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ, ΠΕΙΡΑΙΩΣ και ΝΗΣΩΝ			304	304
ΔΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ και ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ			172	172
ΔΙ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ και ΑΝ. ΑΤΤΙΚΗΣ			127	127
Α' ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ				
Έδρα (Θεσσαλονίκη)			82	82
ΤΙ ΗΜΑΘΙΑΣ			3	3
ΤΙ ΚΙΛΚΙΣ			8	8
ΤΙ ΠΕΛΛΑΣ			7	7
ΤΙ ΠΙΕΡΙΑΣ			6	6
ΤΙ ΣΕΡΡΩΝ			5	5
ΤΙ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ			8	8
ΔΙ ΠΕΛ/ΣΟΥ, ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΙΟΝΙΟΥ				
Έδρα (Πάτρα)	11	26	26	63
ΤΙ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	7	5	4	16
ΤΙ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	4	14	5	23
ΤΙ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	7	7	9	23
ΤΙ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	95	109	9	213
ΤΙ ΗΛΕΙΑΣ	22	21	6	49
ΤΙ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	58	62	6	126
ΤΙ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	14	16	7	37
ΤΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	17	33	4	54
ΤΙ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	15	27	3	45
ΤΙ ΛΕΥΚΑΔΑΣ		1	7	8
ΤΙ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	3	12	8	23
ΔΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΣΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ				
Έδρα (Λάρισα)	11	10	25	46
ΤΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	11	50	4	65
ΤΙ ΕΥΒΟΙΑΣ	38	44	17	99
ΤΙ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ		1		1

ΤΙ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	4	4	12	20
ΤΙ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	22	24	11	57
ΤΙ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	2		13	15
ΤΙ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	9	11	9	29
ΤΙ ΦΩΚΙΔΟΣ		1	1	2
ΔΙ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ				
Έδρα (Ρόδος)	57	52	16	125
ΤΙ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	53	66	10	129
ΔΙ ΚΡΗΤΗΣ				
Έδρα (Ηράκλειο)	14	22	20	56
ΤΙ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	8	2	4	14
ΤΙ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	11	12	11	34
ΤΙ ΧΑΝΙΩΝ	7	15	8	30
ΔΙ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ				
Έδρα (Μυτιλήνη)	14	16	7	37
ΤΙ ΣΑΜΟΥ	8	5	2	15
ΤΙ ΧΙΟΥ	7	2	2	11
ΔΙ ΗΠΕΙΡΟΥ – ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ				
Έδρα (Ιωάννινα)	3	9	8	20
ΤΙ ΑΡΤΑΣ	1		2	3
ΤΙ ΓΡΕΒΕΝΩΝ			6	6
ΤΙ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	3	2		5
ΤΙ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	4	2	3	9
ΤΙ ΚΟΖΑΝΗΣ	1	5	8	14
ΤΙ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	5	4	1	10
ΤΙ ΦΛΩΡΙΝΑΣ		4	3	7
ΔΙ ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ				
Έδρα (Κομοτηνή)			5	5
ΤΙ ΔΡΑΜΑΣ	1	1	5	7
ΤΙ ΕΒΡΟΥ		4		4
ΤΙ ΚΑΒΑΛΑΣ	5	6	2	13
ΤΙ ΞΑΝΘΗΣ		1	3	

Υπουργείο Εσωτερικών

Γενική Γραμματεία Ιθαγένειας
Γενική Διεύθυνση Ιθαγένειας
Κεντρική Διεύθυνση Ιθαγένειας

Γενικός Γραμματέας: ΜΠΑΛΕΡΜΠΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Τμήμα Καθορισμού Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης Αλλογενών Αλλοδαπών
Τμήμα Πολιτογράφησης Ομογενών
Τμήμα Στατιστικών & Διαχείρισης ΟΠΣ Ιθαγένειας
Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης & Αρχείου

Περιφερειακές Διευθύνσεις Ιθαγένειας

Αττική

Διεύθυνση Ιθαγένειας Αττικής
Τμήμα Γέννησης/Φοίτησης Ανηλίκων
Τμήμα Φοίτησης Ανηλίκων/Ενηλίκων
Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης, Αρχείου & Στατιστικών Στοιχείων
Διεύθυνση Ιθαγένειας Αθηνών
Τμήμα Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης
Τμήμα Γραμματείας
Διεύθυνση Ιθαγένειας Κεντρικού Τομέα & Δυτ. Αττικής
Τμήμα Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης
Τμήμα Γραμματείας
Διεύθυνση Ιθαγένειας Βορείου Τομέα & Ανατ. Αττικής
Τμήμα Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης
Τμήμα Γραμματείας
Διεύθυνση Ιθαγένειας Νοτίου Τομέα, Πειραιώς & Νήσων
Τμήμα Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης
Τμήμα Γραμματείας

Θεσσαλία – Στερεά Ελλάδα

Διεύθυνση Ιθαγένειας Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας
Τμήμα Ιθαγένειας
Τμήμα Πολιτογράφησης
Τμήμα Γραμματείας
Τμήμα Ιθαγένειας Βοιωτίας
Τμήμα Ιθαγένειας Εύβοιας
Τμήμα Ιθαγένειας Ευρυτανίας
Τμήμα Ιθαγένειας Καρδίτσας
Τμήμα Ιθαγένειας Μαγνησίας
Τμήμα Ιθαγένειας Τρικάλων
Τμήμα Ιθαγένειας Φθιώτιδας
Τμήμα Ιθαγένειας Φωκίδος

Ήπειρος – Δυτική Μακεδονία

Διεύθυνση Ιθαγένειας Ηπείρου – Δυτικής Μακεδονίας

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Άρτας

Τμήμα Ιθαγένειας Θεσπρωτίας

Τμήμα Ιθαγένειας Πρέβεζας

Τμήμα Ιθαγένειας Κοζάνης

Τμήμα Ιθαγένειας Γρεβενών

Τμήμα Ιθαγένειας Καστοριάς

Τμήμα Ιθαγένειας Φλώρινας

Πελοπόννησος, Δυτική Ελλάδα & Ιόνιο

Διεύθυνση Ιθαγένειας Πελοποννήσου, Δυτ. Ελλάδας & Ιονίου

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Αιτωλοακαρνανίας

Τμήμα Ιθαγένειας Ηλείας

Τμήμα Ιθαγένειας Κορινθίας

Τμήμα Ιθαγένειας Αργολίδας

Τμήμα Ιθαγένειας Μεσσηνίας

Τμήμα Ιθαγένειας Λακωνίας

Τμήμα Ιθαγένειας Αρκαδίας

Τμήμα Ιθαγένειας Κέρκυρας

Τμήμα Ιθαγένειας Κεφαλληνίας

Τμήμα Ιθαγένειας Ζακύνθου

Τμήμα Ιθαγένειας Λευκάδας

Μακεδονία – Θράκη

Διεύθυνση Ιθαγένειας Κεντρικής Μακεδονίας Α'

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Ημαθίας

Τμήμα Ιθαγένειας Κιλκίς

Τμήμα Ιθαγένειας Πέλλας

Τμήμα Ιθαγένειας Πιερίας

Τμήμα Ιθαγένειας Σερρών

Τμήμα Ιθαγένειας Χαλκιδικής

Διεύθυνση Ιθαγένειας Κεντρικής Μακεδονίας Β'

Τμήμα Γέννησης/Φοίτησης Ανηλίκων

Τμήμα Φοίτησης Ανηλίκων/Ενηλίκων

Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης, Αρχείου & Στατιστικών Στοιχείων

Διεύθυνση Ιθαγένειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Δράμας

Τμήμα Ιθαγένειας Έβρου

Τμήμα Ιθαγένειας Καβάλας

Τμήμα Ιθαγένειας Ξάνθης

Αιγαίο

Διεύθυνση Ιθαγένειας Βορείου Αιγαίου

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Σάμου

Τμήμα Ιθαγένειας Χίου

Διεύθυνση Ιθαγένειας Νοτίου Αιγαίου

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Κυκλάδων

Κρήτη

Διεύθυνση Ιθαγένειας Κρήτης

Τμήμα Ιθαγένειας

Τμήμα Πολιτογράφησης

Τμήμα Γραμματείας

Τμήμα Ιθαγένειας Χανίων

Τμήμα Ιθαγένειας Ρεθύμνης

Τμήμα Ιθαγένειας Λασιθίου